תלמוד בבלי · אחרונים · חידושי הלכות · סדר נזיקין

מהרש"א - חדושי הלכות
על מכות

רבי שמואל אליעזר איידלס [המהרש"א]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מהרש"א - חדושי הלכות על מכות

רבי שמואל אליעזר איידלס [המהרש"א]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מהרשא-חדושי-הלכות-על-מכות/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 4
דף ב: 5
דף ג. 5
דף ג: 6
דף ד. 6
דף ד: 7
דף ה. 8
דף ה: 8
דף ו. 8
דף ו: 9
דף ז. 10
דף ז: 10
דף ח. 11
דף ח: 12
דף ט. 12
דף ט: 13
דף י: 14
דף יא. 14
דף יא: 14
דף יב. 15
דף יב: 15
דף יג. 16
דף יג: 16
דף יד. 16
דף יד: 17
דף טו. 18
דף טו: 18
דף טז. 19
דף טז: 19
דף יז. 19
דף יז: 20
דף יח. 21
דף יח: 22
דף יט. 23
דף יט: 23
דף כ. 23
דף כ: 24
דף כא. 24
דף כא: 24
דף כב. 25
דף כב: 25
דף כג. 25
דף כג: 26
דף כד. 26

דף ב.

תוס' בד"ה מעידין כו' גבי נערה מאורסה ודאי כאשר זמם קאי נמי עליה דהא אם התרו בה מקטלי כו' עכ"ל כצ"ל והשאר הכל נמחק:

בד"ה מעידין אנו כו' והא יכול לומר מזיד הייתי כדאמר גבי אכילת חלב כו' עכ"ל וקשה לדבריהם ומאי קושיא דהא אינו יכול לומר מזיד הייתי דאין אדם משים עצמו רשע כדאמר בפ"ק דסנהדרין גבי פלוני רבעני לרצוני והתם גבי אכלתי חלב דאמרי' דיכול לומר מזיד הייתי כבר תירצו התוס' בפ"ק דמציעא ובפ' אמרו לו דאינו משים עצמו רשע אלא שהוא עושה תשובה ואינו רוצה להביא חולין לעזרה אבל הכא גבי גלות אי אפשר לומר כן ודו"ק:

בד"ה כל הזוממין כו' בכל מיתה שנוכל כדתניא הכה תכה כו' עכ"ל והיינו הך דרשא דאלו מציאות גבי עיר הנדחת והתם גבי רוצח נמי דרשי הכי מדכתיב מות יומת וחדא מינייהו נקטו ומהרש"ל הגיה בתוס' כדתניא מות יומת ואין צורך וק"ל:

בא"ד וכן קשה דבתוס' תניא כל חייבי מיתות שאי אתה יכול להמיתם כו' עכ"ל בתוספתא דסנהדרין פי"ב וכצ"ל דלפי הנוסחא שלפנינו תניא אבל הזוממין שאי אתה יכול להמיתן כו' לק"מ דאימא דדרשא דדריש מקרא דובערת הרע מקרבך דרשא גמורה היא וגלי קרא בזוממין להמיתן בכל מיתה והוי שפיר רוצח וגואל הדם ב' כתובים לגבי שאר חייבי מיתות דה"נ גלי קרא בעיר הנדחת ודו"ק:

בד"ה זוממי בת כהן כו' אלא למיתה אחרת בועלה דדרשי' היא ולא בועלה וזוממיה דכתיב לאחיו כו' מיעוטא דהיא אלא בבועלה ולא ממעטינן זוממין אבל כיון כו' והשתא ל"ל זוממי זוממין תיפוק ליה כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ועוד מדקתני כו' ואת"ל דלשון הזמה הוא זה אינו דע"כ דין הזמה קאמר כדקתני כו' עכ"ל כצ"ל ר"ל דלשון הזמה הוא דדין הזמה הא לא מקיימית בהו וה"ל למתני אין העדים נעשין זוממין אלא דמלשון הזמה קאמר הכא כיצד נעשין זוממין ומייתו מדקתני לקמן כו' דהיינו לשון הזמה וא"כ ע"כ הכא לא איירי כיצד אלשון הזמה אלא אדין הזמה קאמר כיצד והדרא קושיין לדוכתא דהא לא מקיימת בהו הכא דין הזמה ודו"ק:

בד"ה בעינן כאשר זמם וליכא קשיא היכא שמעידין שהוא מצרי שני כו' א"כ נפסל כו' עכ"ל ק"ק ומאי קושיא דאימא דקושטא דהכי הוא דנפסל וק"ל:

דף ב:

בד"ה ומה הסוקל כו' שמחויב שאר מיתות ב"ד שאינו בסקילה כו' האי ק"ו והיכי קאמר לעיל דעבדינן ק"ו בכה"ג עכ"ל כצ"ל לאו דוקא כל שאר מיתות ב"ד דהא בשריפה נמי איכא האי ק"ו ומה אדם ששורף חבירו אינו נידון בשריפה אלא בסייף עדים שמעידין איש פלוני מחויב שריפה ולא נשרף ע"י אינו דין שלא ישרפו וכן איכא האי ק"ו בחנק וליכא לאוקמי כאשר זמם אלא בסייף דליכא האי ק"ו ודקאמר א"כ בטלת תורת עדים זוממין אע"ג דאיכא לקיים בסייף מ"מ בטלת אותו לגבי סקילה ושריפה וחנק ולא ה"ל למשמט מלמתני ליה במתני' כדקתני לה גבי חילול ודו"ק:

דף ג.

בגמרא לא עשו מעשה ונהרגין ומשלמין כו' היינו דרבה אימא כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה אמר רב פפא כו' וכך שמעתי כו' ולבי מגמגם בה חדא היכי מחייבינן להו זכות ספיקה כו' עכ"ל משום דלהאי פירושא ששמע לא נחית ביה לפרושי דשמין לרב חסדא בנכסי הבעל ולרב פפא בקרקע שייחד לה לכתובתה את ספיקא ואותו לא ישלמו אלא הנשאר ומשמע ליה כפשטה דזכות ספיקה ישלמו לו לפי נכסי הבעל או לפי הקרקע שייחד לה בכתובתה ולכך גמגם בה דהיכי מחייבינן כו' וק"ל:

תוס' בד"ה באומר עדות שקר העדתי כו' לכאורה משמע כו' משלם חלקו כו' דהא ליתא מאן כו' עכ"ל [כצ"ל] ור"ל דלכאורה משמע דאיירי בלא הוזמו אלא באומר א' מהם עדות שקר העדתי דהוי דינו כעד זומם לשלם על שביקש להפסיד ממון חבירו אע"ג שלא הפסיד ופריך כל כמיניה כיון שהגיד כו' והרי הפסיד ממון חבירו שחייב לשלם ונהי דחייב העד לשלם חלקו למאן דדאין דינא דגרמי כמ"ש הרא"ש בתשובה אין זה דין עד זומם דכתיב ביה כאשר זמם ולא כאשר עשה ואהא כתבו התוס' דאין נראה לפרש כן דהיאך בא רבא לומר לשלם על שביקש להפסיד באומר עדות שקר העדתי ולא הוזם דהא ליתא דין זה לשלם אכאשר זמם ולא עשה אלא בהזמה במקום פלוני עמנו כו' ודו"ק:

תוס' בד"ה כיצד שמין כו' עולה לחמשים מנה בדרך זה כו' ולכך כשהבעל מוכר זכות כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה מעידין אנו כו' ואע"ג דאמרי' האשה שאמרה גרשתני נאמנת ה"מ כו' אבל היכא דאיכא עדים כו' עכ"ל וליכא לאקשויי דא"כ אמאי משלמין דהא טבא ליה עבדי דאי לאו סהדותייהו כלל הרי נאמנת והשתא שהעידו והוזמו גם היא אינה נאמנת די"ל דאי

לאו סהדותייהו לא הוה מעיזה לומר גרשתני דמה"ט קאמרינן התם דאינה נאמנת היכא דאיכא עדים ודו"ק:

דף ג:

בפרש"י בד"ה לדידי מיפרש' כו' ה"נ אם אמר לו המלוה ע"מ שלא תשמטני כו' עכ"ל מצאתי מוגה וק"ל:

תוס' בד"ה א"ד המלוה כו' ובאזהרות הגיה ר"ת זמן עשר כי ילוונו [א] לא כו' עכ"ל כצ"ל ועיין ברא"ש:

בד"ה ושמואל אמר כו' כדאמרי' בהזהב וי"ל דהכא נמי כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ד.

בפרש"י בד"ה הטובל שם כו' שמא כל מים כו' ושמא בא זה ראשו ורובו כו' עכ"ל לאו דוקא כל מים אלא שיהו כ"כ במקום א' שאפשר שיבואו בו ראשו ורובו דהיינו דקאמר דחיישינן לג' לוגין כו' כדאיתא פ"ק דשבת ע"ש:

תוס' בד"ה אמר רב יהודה כו' ולא מיערבי ובהשקה בעלמא כו' דאי ביין אדום נחזי כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה תנ"ה חבית כו' שנפל לשם טמאה והא אפילו בעינייהו כו' מקבלת טומאה דטהרו בהשקה כו' והכי תנן בביצה מטבילין כלי כו' עכ"ל כצ"ל הא דהככר אינו מקבל טומאה לא הוצרכו לראייה אלא בפשיטות דהא המים נטהרו בהשקה ועוד דע"כ זו הראייה דמטבילין כלי ע"ג מימיו לית ליה לרש"י דא"כ לעיל בדרב יהודה נמי לא הוה גריס רש"י מים כמ"ש התוס' לעיל ואפשר שאין זו הראייה של פרש"י רק מדברי התוס' ור"ל דמהרישא דלא עלתה לו טבילה נמי מוכח דל"ג מים דהא מטבילין כלי ע"ג כו' וכמ"ש לעיל ודו"ק:

בד"ה לוקין ומשלמין כו' כ"א לתשלומין כדאמרינן לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד כו' עכ"ל ודאי לרבי מאיר קיימינן הכא ולא הוי לאו דלא תענה ניתן לאזהרת מיתת ב"ד כדלקמן אלא דר"ל כמו דבעלמא אין לוקין על לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד דלא נכתב למלקות אלא לאזהרת מיתה ה"נ הכא אי הוה תשלומין בעי אזהרה לא הוי לוקין אלאו דלא תענה דלתשלומין נכתב וק"ל:

דף ד:

גמרא דברי ר' יהודה ר' יעקב אומר לא מן השם הוא זה אלא משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה בשלמא לרבנן כו' שאין אתה מחייבו משום ב' רשעיות ולא ללוקין ולמיתה עכ"ל קצרו קצת בדבריהם והכי הל"ל שאין אתה מחייבו משום ב' רשעיות למלקות וממון ולא ללוקין כו' וק"ל:

בד"ה סבר לה כר' עקיבא כו' ליכא חילוק בין ממון לקנס כו' אמר ר"מ בכל דוכתא דלוקה כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה אלא מה להצד כו' צד חמור זה א"צ התראה ואין זה לוקה ומשלם כו' עכ"ל ר"ל דצד חמור משמע צד א' והיינו דאיכא בעדים זוממין דא"צ התראה אבל אינו לוקה ומשלם וה"ה דבמוציא ש"ר איכא צד אחד חמור דלוקה ומשלם אבל צריך התראה וחדא מינייהו נקטו בדבריהם ומהרש"ל הגיה בתוספות וזה לוקה ומשלם ואם כן הוא צריך להגיה גם לקמן משונים משאר מלקיות שא"צ התראה ולוקה ומשלם משא"כ בשאר כו' ודו"ק:

בד"ה ורבנן האי כו' אבל בתר דגלי לן קרא דוהצדיקו כו' יש לנו לומר דלקי מלא תענה וא"ת דלא לקי משום לא תענה משום כו' עכ"ל כצ"ל אע"ג דניחא להו בהאי תירוצא בתר דגלי לן קרא כו' לענין לאו שאין בו מעשה לא ניחא להו הכא לענין לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד משום דאכתי לא אסקי אדעתייהו דלא לקי אאם בן הכות הרשע אלא משום לא תענה כו' כמו שכתבו לקמן דלא ענש אא"כ הזהיר ודו"ק:

בא"ד מיהו י"ל דעדיפא משני דלגבי מלקות גופיה איצטריך לאזהרה כדפרישית כו' עכ"ל דהיינו מה שפי' לקמן לאזהרת עדים זוממין שמעידין באיש פלוני שחייב מלקות דלא הוי לקי מכאשר זמם כו' אלא א"כ הזהיר דהשתא לא מקרי לא תענה ניתן לאזהרת מיתת ב"ד כיון דלקי מכאשר זמם ולא תענה לא אתא אלא לאזהרה ולא דמיא למחמר דלא הוה ידעינן ביה ללקות כלל אלא מקרא דלא תעשה כל מלאכה והוי שפיר אזהרה שניתן למיתת ב"ד ודו"ק:

בא"ד אע"ג דבמחמר גופיה ליכא שום כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה לאזהרה לעדים כו' לל"ל מכדי כו' וי"ל דה"ק לאזהרת עדים זוממין שמעידים כו' עכ"ל ולר"מ דנפקא ליה אזהרה לעדים זוממין מלא יוסיפו ואייתר ליה לא תענה לא תקשי ל"ל לעיל למימר לר"מ דגמר ממוציא שם רע די"ל דאע"ג דאייתר ליה לא תענה [לא הוה לן לאוקמי] לממון ומלקות כיון דכתיב כדי רשעתו אלא לאוקמי במעידין באיש

פלוני שחייב מלקות ללקות שמונים חדא מלא יוסיפו דלא הוה לקי אכאשר זמם אא"כ הזהיר וחדא מלא תענה ודו"ק:

דף ה.

גמ' סיפא איצטריכא ליה משא"כ בגמר דין באו שנים כו' ולא עוד אלא אפי' אמר בתרי בשבת גנב וטבח ומכר ונגמר דינו אין כו' גברא בר תשלומין הוא ר"י אומר אסטטית היא כו' אי אסטטית כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה וכן לענין קנס כו' לבר חיובא כל כמה דלא נגמר דינו בממון הוי כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ה:

במשנה שנאמר נפש בנפש כו' למה נאמר נפש בנפש כו' ובגמ' אם ענש על בת אביו כו' בת אביך או בת אמך כו' כצ"ל:

גמ' לימא ר"ל דאמר כרב יהודה ור' יוחנן דאמר כרבנן כו' כתב מהרש"ל דבר תימה הוא איך מדמה פלוגתייהו כו' ואפשר דה"ק ר"ל כר"י כו' עכ"ל ע"ש נעלם ממנו דברי הרי"ף והמאור והמלחמות שכבר קדמו אותו ליישב דבר זה ע"ש באורך ודו"ק:

בפרש"י בד"ה חייבי גליות כו' שהרשיעו הנידון ללקות דהאי רשע כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה איסטטית היא זו ברב אלפס פי' לשון סטים עכ"ל כצ"ל והוא מלשון ספיחי סטים דפרק כלל גדול והוא צבע ולשון הרי"ף וכי עדות זו יורה של איסטים שכל הנוגע בה יצטבע כו' ועיין במאור בזה וק"ל:

בד"ה וחייבי מלקיות כו' דכתיב יד ביד דמפיק מיניה ממונא כו' עכ"ל כצ"ל והיינו הא דדרשינן בר"פ החובל יד ביד דבר הניתן מיד ליד ומאי ניהו ממון כו' ע"ש:

בד"ה חייבי מלקיות כו' צ"ל חייבי גלות מנין פי' מנין דאין לוקין עד שנגמר דינו כו' כשהעידו אחייבי גלות הרי כו' שהרשיעו הנידון למלקות ממיתה כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ו.

בד"ה אר"י בד"א כו' דא"כ דיני ממונות נילף מינייהו כו' עכ"ל והיינו מדכתיב משפט אחד יהיה לכם וק"ק דמטעם והצילו דכתיב בדיני נפשות לית לן למילף ד"מ מינייהו להקל דבכמה דברים התלוים בהצלה מקילינן טפי בד"נ מבד"מ כדאיתא ריש פרק אד"מ ויש ליישב ודו"ק:

בד"ה אמר רבא כו' כדי דיבור פ"ה ובהא קאמר כו' כדי דיבור אלא דראיית מעשה גרמה כו' א"כ לא בא עדות עד שיעידו בב"ד כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה נרבע יציל כו' בפ"ק דסנהדרין דנרבע לאונסו דכשר כו' וכן הרוג שהוא קרוב להורג יציל עכ"ל כצ"ל:
בד"ה היכי אמרינן כו' אד"נ לא קשה היכי אמרינן כו' כצ"ל:
בד"ה לאסהודי כו' עם הפסולים אתיתו או למחזי כו' עכ"ל כצ"ל:
בא"ד קשה דא"כ לא יהרג אדם לעולם דהקרובים כו' עכ"ל ואף שכתבו התוס' לעיל דבדיני נפשות ל"ק היכי אמרינן כו' דניחזי אנן אם התרו בו כו' מ"מ הקרובים גם יאמרו שהתרו בו ומיהו בעיקר דבריהם שכתבו לעיל דנחזי אנן אם התרו בו יש לגמגם דהא לא בעי התראה לכל עד אלא אפילו שמע מפי עצמו ודו"ק:
בד"ה שמואל אומר כו' ואפילו אירע לאחר כדי דבור כו' אע"פ דלענין הזמה בעינן תוך כדי דבור עכ"ל לא ידענא מי הכריח אותם לזה דהא השתא כשבאין להעיד מדבר הכתוב ולא קשיא מהך דפריך הרוג יציל דיש לפרש בפשיטות כפ"ה דהא שהעידו תוך כדי דבור קאי אף לענין קרוב או פסול ודו"ק:

דף ו:

בפרש"י בד"ה הרי אלו כו' הוזמה א' מהם ולא הוזמו כו' עכ"ל כצ"ל:
תוס' בד"ה היו שנים כו' בחלון זה הס"ד ואח"כ מ"ה וא' מתרה בו באמצע תימה כו' עדים מתרין בו הס"ד ואח"כ מ"ה וא' שמקצתן כו' עכ"ל כצ"ל ותמיהתם אינו אלא לשיטת המשי"ח שכתבו לקמן אבל לדעת הי"מ דהמתרה בשרואה אותן מצטרף לשניהם אע"פ שהם ב' עדיות ניחא דהוצרך לומר וא' מתרה כו' ודו"ק:
בד"ה הוא והן נהרגין הן כו' כת שניה כיון שהוזמו הן הוא נהרג משום כת שניה דלא כו' כת וכת רואה המתרה או המתרה רואה אותן אז כו' עכ"ל כצ"ל:
בא"ד שהוזם גם המתרה עמהם כו' ומ"מ הוו הב' כתות ב' עדיות כו' עכ"ל ק"ק כיון שהוזם המתרה הרי אין כאן מתרה והיאך נהרג ע"פ כת שניה ויש ליישב דבשהן רואין את המתרה איירי בכה"ג שלא הכירו אותו כת שניה ואנו תולין שהיה שם איש אחר המתרה בו והוה שפיר מעדותן אי הוה בא לחייבו וכן כשהמתרה רואה אותם מיירי בשיש עדים שמעידים שהמתרה ראה אותם אך לא ראה המעשה כמ"ש התוספות לקמן ולא התירו את המתרה ואנו תולין שהיה שם איש אחר ומתרה בו והוה שפיר מעדותן אי הוה בא להעיד לחייבו ודו"ק:

בד"ה בדיני נפשות הוא כו' דעד אחד מועיל לממון דלשבועה מיהא איתיה עכ"ל כצ"ל:

דף ז.

תוספות בד"ה דילמא במקום כו' דאמרינן זה אומר כליו שחורים וזה אומר כליו לבנים הרי זה נכון זה גרוע כו' מכחישין זה את זה ועוד אר"ת דאע"ג דאי לא שיילינן קטלינן ליה דסמכינן ארובא היכא דלא אפשר היכא דשיילינן להו ואמרי דלא ידעי פטור מידי דהוי אסייף ואירן דאי לא שיילינן להו חייב ואי שיילינן להו ואחד אומר בסייף ואחד אומר באירן פטור אע"ג דבסייף ואירן כשאמרו אין אנו יודעין חייב עד דמכחשי אהדדי היינו משום דסייף ואירן לא שייך בגוף העדות כמו במקום סייף נקב הוה דשייך לגוף העדות טפי אי אמרי אין אנו יודעין פטור ומיהו טעם זה אינו כו' עכ"ל כצ"ל עיין בתוספות פ"ק דחולין דכל זה חסר הכא מן התוס' ואהא שפיר כתבו ומיהו טעם זה כו' והגהת מהרש"ל אינו מספיק כלל ודו"ק:

בא"ד בלא טעם הוא שכשאינו שואלים כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה כמכחול כו' ועי"ל דאיכא למימר ראיתם שמחלל אינו טריפה כו' עכ"ל ולפי זה לעיל ברוצח ובבועל הערוה המ"ל נמי הכא ראיתם שהרוצח או הבועל אינו טריפה כו' וצ"ל דהאי תירוצא אינו [אלא] לפי' ר"ת דהוה מוקמי ליה לקראי דקטלינן להו ואזלינן בתר רובא היכא דלא שיילינן להו אבל אי שיילינן להו ואמרי לא ידעי פטור אבל לפי מה שהוכיחו התוספות לעיל דאי אמרי אין אנו יודעים נמי חייב וקרא דלא חיישינן ואזלינן בתר רובא בהכי נמי מוקמי ליה ליכא להאי תירוצא והכא ליכא למימר שהיו שואלין במכחישין זה את זה אם הוא טריפה שהרי המחלל והעובד עדיין קיים וליכא למיקם עליה דמלתא אם הוא טריפה אם לאו כדאיתא בחולין וע"ש בתוספות בפ"ק דחולין ודו"ק:

במשנה היה משלשל בחבית ונפלה עליו כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה משלשל בחבית כו" כרבי דאמר לקמן נפסק אינו גולה עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה היה עולה בסולם כו' צ"ל היה יורד בסולם כו' עכ"ל:

דף ז:

גמ' בר קטלא הוא אמר רבה אימא באומר מותר אמר ליה אביי אי מותר כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה פשיטא בר קטלא כו' דאיכא מבלי דעת יתירא כו' עכ"ל ודממעט הכא מבלי דעת פרט למתכוין להרוג הבהמה כו' היינו מבלי דעת בתרא דכתיב במשנה תורה

דמקרא מסתבר טפי למעוטי מזיד ולא התרו בו וק"ק למה לא נאמר גם הכא שנשנית בשביל דבר שנתחדש בו כמ"ש התוספות לקמן גבי בלא איבה ודו"ק:

בד"ה אלא פרט כו' שגגה יתירא למעוטי אומר מותר עכ"ל כצ"ל:

בד"ה מה יער שיש לו רשות לניזק כו' שעומד שם המזיק ויש כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ואיבעית אימא כו' כ"ע סברי ירידה כו' לברייתא דלעיל או השליך כו' צורך עלייה וצ"ל דמעיקרא הוי מיירי דמה דקאמר ודלא איתלע כו' ומיירי הברייתא בירידה שהיא כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה נשמטה כו' דבעינן דרך עלייה עכ"ל כצ"ל:

בד"ה אשר לא צדה כו' נראה לפרש דפטור מגלות עכ"ל כצ"ל והס"ד:

דף ח.

במשנה ליכנס לשם אף כל רשות לניזק ולמזיק להכניס לשם יצא חצר בעה"ב שאין רשות לניזק ליכנס כו' מה חטבת עצים רשות אף כל רשות יצא אב כו' ובגמרא אמר רב פפא לא צריכא אלא לאשפה כו' התם מעניניה דקרא ומצא דומיא דוהשיגה כו' הכא מעניניה דקרא ומצא דומיא דיער כו' מצא חטוב לאו מצוה השתא נמי כו' את רעהו ביער דאי בעי כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה ומצא פרט כו' אחוזתו כתיב והשיגה כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה היינו דקאמר כו' וכן בפ"ק דסנהדרין גבי יראה יראה משמע שפיר נמי המסורת כו' משום דפשטיה דקרא כו' עכ"ל כצ"ל והוא כפי' התוס' שם וברפ"ק דחגיגה בשם ר"ת ועיין בחידושינו שם וליכא לאקשויי דהתם אע"ג דפשטיה דקרא משמע המסורת מ"מ דרשינן נמי המקרא והכא לא דריש רבי אלא המסורת יש לומר דהיינו משום דהג"ש מפקא ליה מהמקרא כלל לפטור נשמט הברזל מקתו ודו"ק:

בד"ה מהו דתימא ככח כחו כו' קמ"ל עכ"ל כצ"ל ואח"כ מ"ה באשפה העשויה וכו' ואינה עשויה ליפנות כלל כו' וגם בלילה איכא דמקרי כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה אע"ג דגמיר כו' ויש לומר דמ"מ איכא מצוה בתחלה משא"כ כו' עכ"ל ודקאמר כיון דאילו גמיר כו' ולא קאמר נמי הכי דמ"מ איכא מצוה בתחלה יש לומר דהכא בלקייה גופה איכא מצוה בתחלה משא"כ התם דאפשר דהוה גמיר מתחלה ולא הוה מכה אותו ודו"ק:

בא"ד דאילו לא חטא לאו כו' לאו שליח ב"ד מקרי ולא דמי לרבו כו' עכ"ל כצ"ל וק"ק ומאי קושיא מרבו ואביו באילו גמיר שפיר מקרי רבו ואביו ויש ליישב ודו"ק:

בד"ה בלא איבה כו' במשנה תורה והוא לא שונא כו' בשביל דבר שנתחדש מיער כו' עכ"ל תרתי קראי והוא לא שונא כתיב במשנה תורה חד בפ' ואתחנן וחד בפרשת שופטים בהך דפ' שופטים כתבו שפיר שנתחדש הך דרשא דמיער בשמעתי' וצ"ל דהך דפ' ואתחנן נמי איכא דבר שנתחדש דכתיב ביה מבלי דעת יתירא כמ"ש התוס' לעיל וק"ל:

בא"ד אבל לא קשה מולא אויב דפ' מסעי דאיצטריך ולא אויב לעדים ולדיינים כדאמרי' בפ' זה בורר כך כו' עכ"ל וכצ"ל ודו"ק:

דף ח:

גמרא אף קצירה נמי ואי ס"ד מצוה מצא קצור כו' מה חריש רשות אף קציר רשות כו' גולין על ידיהן חוץ מגר תושב כו' הורג אביו בשוגג שגגת כו' עבד וכותי גולה ולוקה ע"י ישראל כו' גולה כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה הנכנס לשביעית שלא יחרוש בששית כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ט.

תוספות בד"ה אלמא גר תושב נכרי הוא מדקדק כו' ישראל שהרג גר תושב כו' ע"י כולן חוץ כו' אינו גולה על ידו וקא ס"ד דכיון כו' ולא גר תושב על ידי כו' ובתוספות דחק כו' דכל היכא דקתני חוץ אתי למעוטי מכללא ואם נאמר דאתי למעוטי דלא הוי כו' והכל על ידו וקשה דהא לא קתני כללא גבי ישראל וחוץ משמע כו' ועוד דגר תושב לאו בכלל כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ורמינהו צ"ל דרך עלייה כו':

בד"ה א"ל רבה כו' אמרינן בריש פ"ק ויש לומר כו' ביותר מירידה כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ואזדו כו' לא מקטל דאנוס הוא ואומר מותר מקטל דהיה לו כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה כסבור בהמה כו' אם בהמה וה"נ אמרינן אומר מותר כו' וצ"ל שנמצא אדם גר תושב וכן הא דקאמר [לעיל] נמי חייב איירי בגר תושב מדקאמר ונמצא גר כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דנמצא אדם היינו גר תושב ולא נמצא ישראל דאם לא כן אמאי קאמר רבה דחייב משום דקרוב למזיד הוא הא אפי' בשוגג גמור חייב הגר תושב שהרג ישראל כדמסיק לעיל והכא ע"כ איירי שהרוצח הוא גר תושב כמו שהוכיחו לפנינו ודו"ק:

בא"ד חייב מיתה קאמר דאומר מותר הוא כו' מתכוון לבהמה והרג אדם ול"ל קרא תיפוק ליה משום דחשיב אומר מותר כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה אלא דינו כו' מ"מ הוי דינו מסור לאדם פי' חייב כו' אף בדיני אדם משום דאין דינו היה כו' לפי שלא היו שם כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה התם כו' האיש כי נביא כו' שהיא א"א קאמר ליה הכי ויש לומר מדנצרך לומר כן שהיה כו' כמו לפי' הקונטרס והא דמסיק דהיה כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ט:

במשנה ר' יוסי אומר השונא נהרג כו' ושלא נתחייב פטרוהו כו' כצ"ל:
שם בגלעד שכיחי רוצחים דכתיב גלעד כו' אוהב כסף לא ישבע כסף ומי כו' כל האוהב ללמוד בהמון כו' נואלו שרי צוען נשאו רבינא כו' כצ"ל:
בפרש"י בד"ה נפסק אנפסק כו' עד שישמט מחצלו מידו שאין נשאר בידו כלום דומיא דמן העץ המתבקע כו' עכ"ל ומיהו רבנן דפליגי עליה ע"כ דלא מדמו נשמט דהכא דמחייבי באוהב לעץ המתבקע דפטרי לעיל והיינו דבנשמט מחצלו מידו כבר היה הכל בידו ודומה לנשמט הברזל מקתו שהיה ג"כ בידו משא"כ העץ המתבקע שלא היה בידו אלא בנגיעה ודו"ק:
תוס' בד"ה נשמט כו' ואין זו סברא לומר דלית ליה לרבי דר"ש דהוה רביה כו' עכ"ל צ"ע לדבריהם דעדיפא תקשי להו דר"ש אדר"ש דבברייתא קתני רש"א לעולם אינו גולה עד שישמט כו' ואם כן ע"כ השונא אינו גולה כלל ובמתני' קתני רש"א יש שונא גולה כו' ואם נאמר דמתני' אתיא כרבנן אליבא דר"ש דשונא גולה בנפסק א"כ מאי קשיא להו דלית ליה לרבי דר"ש רביה דהא לרבי לא קאמר ר"ש דבר זה מעולם אלא דשונא אינו גולה כלל וכת"ק דמתני' ואולי דלא הוה גרסי בברייתא ר"ש אומר לעולם כו' אך ק"ק דאימא אע"ג דבנשמט דהכא אין השונא גולה שי"ל לדעת עשה מ"מ משכחת דשונא גולה בעץ המתבקע דגולה לרבי ואפשר דבעץ המתבקע נמי יש לנו לומר דמדעת עשה ודו"ק:
בד"ה בגלעד שכיחי כו' לפי כשהורגין מזיד בלא עדים כו' כדאמרי' לקמן עכ"ל והס"ד דע"כ הא דמזמנן לפונדק אחד משום המזידין דאי משום שוגגין שוגג הראשון למה נזדמן לו אלא ע"כ שהיו שם הרבה מזידין שנתחייבו מיתה למקום ונהרגו והרוצחין שלהן גם כן נתחייבו מיתה למקום ע"ד וסוף מטיפיך יטופון והקב"ה מזמן להן שנהרגו כלם על ידי שוגג אחד מתחלה מזידין הראשונים בלא עדים ולבסוף בעדים עד שנתחייב גלות נמצא הרבה מזידין שנתקיים דינם לבסוף באיש אחד שהיה שוגג וגולה ושפיר קאמר גלעד נפישי רוצחים במזיד והוצרכו לערי מקלט לאותן שאלו נהרגו על ידו בשוגג ועוד יש לומר כר' יוסי ב"י במתני' דקאמר בתחלה אחד שוגג ואחד מזיד מקדימין לערי

מקלט כו' ובספרי יליף לה מקרא מוארב לו גו' ונס אל אחת גו' כפרש"י והרא"ם כתב בזה דרך אחרת ונעלם ממנו דברי התוספות דהכא ודו"ק:

דף י:

גמ' דאי במזיד בר גלות כו' רב אמי ורב אסי ח"א אין נעשה בן סורר ומורה וח"א נעשה כו' למ"ד אין נעשה בן סורר כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה והא תניא ר' יוסי בר יהודה כו' ועוד נראה דע"כ בברייתא כו' קאמר דא"כ היינו רבי עכ"ל כצ"ל:

דף יא.

במשנה וא' שעבר ממשיחתו מחזירין את הרוצח ר' יהודה כו' כצ"ל:

דף יא:

גמרא נדוי על תנאי כו' ואפילו מעצמו צריך כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה על תנאי כו' שיש להן זמן אין לנדות עצמן מספק שהרי הכא היה התנאי בדבר שלא כו' עכ"ל כצ"ל ועיין בתוס' פ' מציאות אשה:

בפרש"י בד"ה ליהדר בהנך במיתת מרובה בבגדים או בשעבר כו' עכ"ל כתב מהרש"ל יש לתמוה הא סתם כ"ג הוא מרובה בגדים מיאשיהו כו' ואין ליישבו אלא בדוחק כו' עכ"ל ולי נראה לומר דודאי קודם יאשיהו נמי אם עדיין לא נמשח ועבד ברבוי בגדים דינו ככ"ג והשתא נגמר דינו בלא כ"ג סבר המקשה מסתמא איירי בסתם כ"ג דהיינו משוח שעדיין לא נמשח אבל עבד כבר בח' בגדים ויש ג"כ עבר ממשיחתו וליהדר בחד מהנך ומשני דליכא דהאי בלא כ"ג היינו שאין כאן עדיין שכבר עבד בח' בגדים ואין כאן ג"כ עבר ממשיחתו בשעה שנגמר דינו וק"ל:

תוס' בד"ה מי גרם לראובן שיודה כו' יש לנו סמך כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה אמר אביי כו' שגלה כו' תימה מהאי כו' עד עולם ונראה דלק"מ כו' למי שמחויב כפרה והלכך כו' אלא בשעת מיתה ולא לאח"כ כו' דהתם משעת הבאת כו' ושוב לא יפסוק ממנה כו' עכ"ל כצ"ל והד"א:

דף יב.

גמרא של רומי לטעות דכתיב כו' ולא מגרש שדה לא מגרש עיר ולא עיר מגרש אמר כו' ותסברא בין למ"ד רשות ובין למ"ד מצוה מי שרי כו' ולא תכסה עליו אלא לא קשיא כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה אילן שהוא כו' עי"ל דמיירי אפילו באילן שענפיו מרובין ואויר כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דלא אמרו דגגו לא נתקדש אלא באויר עזרה דלא הוי כעזרה אבל הכא אויר בירושלים הוי כירושלים ובספרים הגיהו בתוספות לאין צורך ודו"ק:

דף יב:

במשנה כיוצא בו רוצח שגלה כו' לשון המשנה הוא בסוף מסכת שביעית המחזיר חוב בשביעית יאמר לו משמט אני א"ל אעפ"כ כו' כיוצא בו רוצח שגלה כו' א"ל רוצח אני א"ל אעפ"כ כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה באילן הלך כו' ומתני' דהכא ובריייתא כרב יהודה כו' ושינויא קמא ליתא עכ"ל דאי שינויא קמא קאי ושפיר אתיא מתני' דהכא אפי' כרבנן כדאמר בנופו מיתדר ליה כו' א"כ מאי פריך אימור דשמעת ליה לרב יהודה כו' והיינו משום דע"כ כיון דקתני ירושלים וערי מקלט גבי הדדי דהולכין בהו אחר הנוף משמע דחד טעמא אית להו ומש"ה פריך שפיר אימור דשמעת ליה לר"י כו' וק"ל:

תוס' בד"ה אימור כו' דלא פליגי ר"י ורבנן כו' בד"ה גבי מעשר כו' דלא מצי פריק ליה מעיקרו ומשמע כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה מ"ס כו' דפליגי לר"י בתרתי כו' מדנקט ערי מקלט גבי ירושלים עכ"ל כצ"ל ור"ל מדתני להו גבי הדדי משמע דכמו דבמעשר פליגי בתרתי דהיינו בין בעיקרו בחוץ ונופו בפנים ובין בעיקרו מבפנים ונופו בחוץ הכא נמי בערי מקלט פליגי בתרתי בין בעיקרו בחוץ ונופו בפנים ובין בעיקרו בפנים ונופו בחוץ וע"כ דלא פליגי בעיקרו בפנים ונופו בחוץ אלא במיהוי עיקרו דרגא כו' וק"ל:

בד"ה רב אשי כו' רב אשי בא לתרץ הא כו' ונופו לחוץ דאף בנופו לא קטלינן כו' כדפ"ל לכך ניחא פי' הר"ם עכ"ל כצ"ל:

בד"ה פלכו קולטו כו' מפלך לפלך ועוד האמר בן לוי גולה מעיר לעיר י"ל דאם גולה מעיר לעיר יהיה כו' ובתחומיו ואם יגלה כו' שלא יצא משכונה לשכונה עכ"ל כצ"ל:

דף יג.

בפרש"י בד"ה נותר כתיב כו' בא הכתוב ליתן לא תעשה על כו' עכ"ל כצ"ל:
תוס' בד"ה ואלו הן כו' טמא ששימש זר שאכל קדש כו' ובקונט' דחק למצוא בהן חידוש עכ"ל כצ"ל והס"ד ואין זה בקונטרס שלפנינו וק"ל:
בד"ה גרושה כו' פי' הקונטרס משום דחלוצה מגרושה מייתי לה כו' משמע לפירושו דבחלוצה כו' וזה אינו דהא אמרינן בפ' עשרה יוחסין חלוצה דרבנן כו' לוקה בה מלקות כו' עכ"ל כצ"ל:

דף יג:

גמרא אין בית דין שלמטה מוחלין כו' ועוד לגמר מעיני מלעיני דהא כו' כצ"ל:
שם אתרו ביה לקטלא כ"ע לא פליגי דאין לוקה כו' והיינו משום כדי רשעתו כו' וקשה דא"כ תקשי ליה לכ"ע כדפריך לעיל א"ה חייבי כריתות נמי מאי אמרת שאם כו' דאפי' לא התרו בו אלא למלקות ה"ל ב' רשעות דכרת לא צריך התראה כדמסיק ויש ליישב בדוחק ודו"ק:
בפרש"י בד"ה ר' יצחק כו' האלה ונכרתו הנפשות גו' עכ"ל כצ"ל והס"ד:
בד"ה זו היא שיבה כו' מה שיבה חולץ וקוצה וטח אף ביאה חולץ כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה התם כו' מה ע"ז כו' אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו לשון כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה ר' יצחק כו' ונכרתו הנפשות ולמה יצא כרת כו' עם העריות באחרי מות ונכרתו כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה ר"י אומר כו' מ"ד אלאו שבכללות כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל מ"ד אלאו שאין בו מעשה למ"ד דאין לוקין עליו וק"ל:
בד"ה ברשעה כו' גבי לאו דמחמר לאו שנתן כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה מה ע"ז שב כו' לא תעשה [הוא אלא] הא דתנן כו' וזה מה שתעשה כו' עכ"ל ר"ל הלאו השמר דגבי פסח הכי משמע השמר אם לא תעשה ודו"ק:
בא"ד וי"ל דמ"מ שמעינן מלישנא קום ועשה דליכא בו שום לאו הקשה הר"ש מדרי"ש נהי דקרבן כו' א"כ לא לילקי עלייהו כו' וי"ל דמ"מ נהי דאיצטריכו לחלק כו' עכ"ל כצ"ל:

דף יד.

גמ' שהיא אחות אמו מהו חייב אחת על כולן כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה גמר עונש כו' בת אשת אביך מולדת כו' שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו ולאחותו שהיא כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה לאפוקי הני פסח ומילה דקום עשה נינהו כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ההוא מבעי ליה כו' ל"ל קרא דקדושים תיפוק ליה גבי כו' לאחותו בת אביו ובת אמו כו' ומאונסים לא כו' עכ"ל הכי איתא בפ"ב דיבמות דרבנן דרשי אחותך לחייב על אחותו בת אביו ובת אמו לומר כו' ומהרש"ל מחק מדברי התוס' ומאונסים ואולי נעלם ממנו פרש"י דהתם שפיר לחייב על אחותו בת אביו ובת אמו מן האונסין כגון שנולדו הוא והיא מן האנוסה כו' וה"נ בת אשת אביך דמשמע בין אמו ובין שאינו אמו באישות הוא דכתיב כו' עכ"ל ע"ש:

בד"ה ה"ג רש"י כו' אחותו דסיפא דדריש לחלק כו' עיקר קרא דכרת באחותו לדונו כו' ואחותו דסיפא לאחותו שהיא כו' ואחותו דרישא לא איצטריך כו' כרת באחותו ל"ל פי' דדרשינן מינה חילוק כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל חילוק בעריות על אחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו ולפי זה לא גרסי' התם כמו שהיא בגמרות שלפנינו לרבי יצחק מבעי ליה לחייב על אחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו כו' גם רש"י שם פי' שהוא פי' משובש מתלמידים טועין וה"ג לר' יצחק כדאית ליה לרבנן מבעי ליה לאחותו בת אביו ובת אמו כו' עכ"ל רש"י שם וכ"נ מדברי התוס' לקמן דה"ג בשמעתין ודו"ק:

בד"ה ואידך ר"י כו' דקאמר לר' יצחק כדאית ליה ולרבנן כו' עכ"ל ה"ג רש"י שם כמ"ש לעיל ולפי נוסחת הגמרא שלפנינו גרסינן שם לעיל מיניה רבי יצחק סבר עונשין מן הדין ואיבעית אימא יליף עונש מאזהרה גם זה סותר קצת מה שכתבו הכא בתירוצם דלהאי שנוייא דקאמר גמר עונש מאזהרה סבר רבי יצחק עונשין מן הדין כו' מיהו בכמה דברים מתחלף סוגיא דהכא מדהתם ודו"ק:

דף יד:

גמ' אתיא טומאתו טומאתו כתיב כו' הוא דאתא טמא שנגע בקודש מדאפקיה רחמנא בלשון נגיעה אזהרה מדאתקוש כו' ר"י לטעמיה דאמר אתיא טומאתו כו' לאחר זריקה הוא דכתיב כו' נשמה אף קדש דבר שיש כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה ה"ג לה להך כו' ואחותו דסיפא לחייבו על אחותו שהיא אחות אביו כו' עכ"ל דברים אלו הם כפי' הי"מ שכתבו התוס' ופי' הקונטרס שכתבו התוס' הוא פרש"י בפ"ק דכריתות ע"ש וק"ל:

תוס' בד"ה ההוא לתרומה כו' א"נ ע"כ צריך לאוקמא בתרומה דלקדשים נפקא ליה מג"ש כו' עכ"ל ק"ק דאימא דמג"ש דטומאתו טומאתו לא יליף אלא אכילה ואתא בכל קדש לא תגע אפי' לנגיעה דקדשים ודו"ק:
בד"ה כל לא תעשה כו' שניתק מאליו הוא אבל קדמו דקאמר הכא כו' כצ"ל:

דף טו.

גמרא אונס לא כ"ש אם אינו ענין לפניו תנהו ענין לאחריו שאם גירש כו' דלא לקי אין הכי נמי ואתי אונס וגמר מיניה כו' אי בק"ו אי במה מצינו איכא למפרך מה למוציא כו' כצ"ל:
בפרש"י בד"ה אמר עולא כו' דאי לתחילתו ולומר שישאנה לא יאמר ולו תהיה לאשה וניגמר כו' עכ"ל כצ"ל:
תוס' בד"ה אם כהן הוא דהא אי אמרה לא בעינא ליה כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה הניחא כו' אא"כ הדירה דאז אינו כו' אשאנה אלא למאן כו' משכחת לה דכל ימיו בעמוד והחזיר כל כו' (בע"כ) [באינו] מחזיר כלל מידי הוא טעמא תני בטלו חייב לא בטלו כו' שוין טמא שבא למקדש כו' תנינא טמא שבא למקדש דלקי כו' מזהירין לצאת ולא יצא לא מחייב כו' ודוחק הוא האי פירושא ולכך פי' הר"ר שלמה כו' עכ"ל כצ"ל והד"א ור"ל דהאי פירושא שפירש הקונטרס דהא דקאמר הניחא כו' קאי לשנויא דרבא דכל ימיו בהחזיר הוא דחוק כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק:

דף טו:

בד"ה במאי קמפלגי כו' מעל הבנים ושחטה לא לקי משום כו' פטור ולא לקי וא"ת הא משכחת ליה כו' כשב"ד הזהירו לא לילקי כו' דהא לא קמחוסר מעשה כו' דלוקה על כל אחד דלא הוי כו' עכ"ל כצ"ל הא דלוקה על כל אחד מתני' היא לקמן דלוקה על כ"א בהתרו בו אל תשתה אל תשתה ושגירת לישנא דמתניתין נקטו וק"ל:
בא"ד בביטול העשה ה"ל מחוסר מעשה כו' לא ביטל שום דבר כו' עכ"ל כצ"ל:
בא"ד ופ"ה קשה להבין כו' עכ"ל אין זה הפי' שלפנינו שהוא פרש"י שכתבו לעיל ותירץ רש"י כו' והוא מסכים לפירושם ואין בו סתירה ודו"ק:
בא"ד והשתא לא מפרש תלמודא כו' בטלו ולא בטלו מסתברא טפי כו' עכ"ל נראה כוונתם משום דבשמעתין ק"ק מאי דקאמר לטעמיה לרבי יוחנן אינו מוכרח דא"נ דסבר התראת ספק שמה התראה מכל מקום אינו מוכרח שיסבור בטלו ולא בטלו ומצי נמי

למסבר קיימו ולא קיימו ואהא כתבו והשתא ניחא דעיקר לטעמיה דקאמר תלמודא לא קאמר אלא לר"ל אבל לר"י מסתבר טעמיה כמ"ש לעיל ודו"ק:
בד"ה ועבר היום כו' וי"ל מ"מ אינו מתחיל עדיין כו' עכ"ל כך מצאתי מוגה וק"ל:

דף טז.

בד"ה אי דקטליה כו' דמיירי שהרגו בשוגג כו' עכ"ל כתב מהרש"ל פירוש ונאמר דחייבי מיתות שוגגים חייבים מלקות עכ"ל אין דבריו מובנים דהא מסיק בפ' אלו נערות דחייבי מיתות שוגגין וד"א לכ"ע פטורין מיהו הכא לא שייך למימר הכי דהא דלוקה הכא לאו אמה שהרגה דהא שוגג היה אלא כיון שהרגה ונתבטל העשה חייב מלקות משום שגירשה ודו"ק:
בד"ה והא איכא כו' השב תשיב לו ומשכחת כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה התם איתא כו' הואיל ולא מפטר אבל ליכא כו' דבפ' אלו נערות אמר ר"י כו' דלא משלם אם כן בטלו וליכא נמי ב' רשעיות ללקי כו' משכחת לה שפיר בלא הדירה והשבת כו' פריך שפיר לתרוייהו וקיימו נקט אגב גררא עכ"ל וכצ"ל ור"ל דפריך שפיר אף למ"ד קיימו ואע"ג דלרבי יוחנן קיימינן והוא סבר בטלו מ"מ אגב גררא פריך אף למ"ד קיימו דא"נ דהוה ס"ל לר"י קיימו וק"ק לי דטפי ועדיפא ה"ל להקשות לעיל דקאמר הניחא למ"ד קיימו כו' הוה הניחא למ"ד קיימו דקאמר זאת ועוד אחרת דמשמע דוקא בהני תרתי לקי בלא קיום ולמ"ד קיום הא בכל לאו הניתק לעשה לקי בלא קיום ודו"ק:

דף טז:

גמ' ונותן לו כדרבי ישמעאל דאמר כו' משום שרץ השורץ על הארץ ההוא דאכל כו' ואפילו מעשר עני כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה ריסק ט' כו' חל על איסור בהמה טמאה כו' טמאה וטהורה אע"ג שאין איסור כולל כו' חל על איסור חלב עכ"ל כצ"ל ומ"ד נמי התם דאין איסור נבילה חל על איסור טמאה מודה דחל על איסור חלב משום דהוי איסור כולל ועיין על כל דבריהם דהכא בתוס' בפ' גיד הנשה:
בד"ה ואפילו שנים כו' כיון דבשנים והוא איכא כזית וי"ל כו' עכ"ל כצ"ל:

דף יז.

גמרא מעשר עני של דמאי דממונא הוא כו' ורבנן כו' ור' ירמיה אמר רבי שמעון כו' ובמשנה עד שלא קרא עליהן קדשי כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה ונימא זו דברי ר"ש כו' למלתיה ממתניתין דלקמן כו' עכ"ל כצ"ל:
תוס' בד"ה ורבנן בריית כו' ולא נראה דהרי נבילה כו' בריית נשמה חשיבא ליה וי"ל לדבריו דר"ש כו' עכ"ל כך נראה להגיה מדברי התוספות והרא"ש דפרק גיד הנשה ע"ש ומיהו יש לקיים לשון התוספות שלפנינו דה"ק דקצת קשה לפי תירוץ זה כיון דע"כ הא דקאמרי בריית נשמה לדבריו קאמרי ואם כן נימא כברייתא לדבריו ומי דחק לתלמודא למימר דקאמרי [בריית נשמה] לדבריו וכן הקשו התוספות שם בפ' גיד הנשה ודו"ק:

דף יז:

גמרא דילדה אימיה כר"ש תיליד כו' ומאי חומרא דעולה מחטאת כו' מעולה דאית בהו שתי כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה דלמאי דס"ל כו' אמאי משבח לר"ש כו' לכך פי' בתוספות כו' דליכא לאוקמי בזר אחר זריקה כו' לאוקמי תודה להכי כדפי' אע"ג דייחד הוא אצל עולה וא"כ ס"ס כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דכולהו דמסתבר אתו נמי בק"ו מתודה דע"כ תודה אע"ג דייחד ופרט התודה בסוף הפסוק אצל עולה לא אתי אלא ללפני זריקה וא"כ בכור אע"ג שנכתב קודם תודה ס"ס משמע כן בבכור מק"ו תודה ודו"ק:
בד"ה איסור בעלמא כו' דהא דמרבה אזהרה כו' אבל עיקר דמלקות כו' חד וחד אתא לחוץ לחומה כו' ק"ו ממעשר אלא לא בא הכתוב כו' לפני זריקה לוקה לאו דוקא אלא כו' עכ"ל כצ"ל:
בא"ד והא אנן כו' דתלמודא לא פריך אלא כו' מקדשים קלים לא פריך תלמודא כו' עכ"ל כצ"ל:
בא"ד מכדי כתיב והבאתם כו' מפורשים בו הלכך כו' דכולן מפורשים בו ולכך לא הוי לאו כו' ענין לו תנהו ענין לדבר אחר כו' וא"ת בכל הקדשים כו' אם תתן הלאו ענין למלקות לפני כו' מן הדין דבשלמים ותודה ע"כ כו' דלא שייך בהו איסור כו' אחר זריקה איסורא הוא וחטאת ואשם כו' ואיצטריך ללקות לאוכל לפני זריקה דאין כו' עכ"ל כצ"ל ומהרש"ל הגיה בכאן והא איצטריך ללקות לאוכל חוץ לחומה לפי שאין עונשין כו' עכ"ל וטעות הוא בידו דהא השתא דכולהו לייחודי לאוי הוא דאתא לא איצטריך בכולהו לאוי קרא לחוץ לחומה דכבר מפורשים בקרא דלעיל אלא בכולהו תתן הלאו ענין לאוכל לפני זריקה כפרש"י בהדיא ודו"ק:
בא"ד דמק"ו דתודה למדנו כו' משום איסור ומלקות כו' אלא למלקות בבכורים עד שלא קראה ולשום איסור חדש לא אתי ותודה נמי לא אתי אלא כו' דבכל חד אימא דלא אתי

אלא משום מלקות דלפני זריקה גרידא כו' דבגופיה כתיב דמצי כו' לא תוכל לאכלם כו' דבכל חד וחד נתנו לאיסור כדפ"ה לעיל במלתיה דר"ש כו' עכ"ל כצ"ל פי' בלאחר זריקה בבכור כתיב איסור לזר אך בכור שור גו' ובשרם יהיה לך בחוץ לקלעים בחטאת כתיב במקום קדוש תאכל גו' באוכל מן העולה כתיב כליל תהיה כפ"ה לעיל ומהרש"ל הגיה בכאן כדפרישית לעיל במלתיה כו' ולא הבנתי הגהתו ודו"ק:

דף יח.

בא"ד אבל מ"מ כו' איסור דחוץ לחומה ילפינן מק"ו כו' כצ"ל:

בא"ד כיון דאיסורא שמעינן כבר באוכל חוץ לחומה טוב לי להעמיד לאו בד"א שיהיה בו חידוש כו' עכ"ל אע"ג דבדבר שיש בו חידוש נמי כבר שמעינן איסורא כדפרש"י לעיל במילתיה דר"ש היינו איסור עשה באוכל משא"כ [באוכל] חוץ לחומה מק"ו שמעינן איסור לאו וכה"ג כתבו התוספות לעיל ודו"ק:

בא"ד דאיכא למדרש דרשינן ולא מוקמינן בלאוי יתירי כו' עכ"ל ק"ק דלא שייך הכא לומר דאתי ללאו יתירא באוכל חוץ לחומה כיון דאין עונשין מן הדין ויש ליישב ודו"ק:

בא"ד עד שלא קרא שם דלוקה וכן כו' ללאו חדש כו' שבא לחדש בעולה כו' והתניא קדשים קלים ומעשר כו' אלמא בתודה ושלמים דחוץ כו' משתיהן ועולה משלשתן כו' ולא מהני היתור אלא כו' בסוגיא כדפרש"י עכ"ל כצ"ל פי' לדבריהם דעיקר קרא דהיינו אי הוה כתיב לא תוכל לאכלם אתא ללקות בדבר חדש בכל חד דהיינו בתודה לפני זריקה ובבכור לאחר זריקה ובחטאת חוץ לקלעים ובעולה לאחר זריקה אפי' בפנים והיתור ליחודי לאו בכל חד אתא ללקות בכולהו בחוץ לחומה אבל לפני זריקה בבכור ולפני זריקה ולאחר זריקה בחטאת ולפני זריקה ולאחר זריקה וחוץ לקלעים בעולה נלמד מק"ו ולא לקי ולכך לא הוו ה' מלקות אלא לאיסורא כדפרש"י גם לשיטתו בסוגיא וק"ל:

בא"ד ועוד דע"כ הוה אמינא ליכא במעשר כו' השתא לא תוכל לאוכלם וכו' אעיקרא עכ"ל ר"ל דעיקר הלאו בקרא מוקמינן בכל חד בדבר חדש ומה דהדר ופריש לייחודי לאו היינו לאוכל חוץ לחומה כשיטתם זו וא"כ אי הוה שייר מעשר לא הוה ידעינן ביה חוץ לחומה וק"ל:

בא"ד וא"ת לפירושו שפירש מאי פריך והא תנן כו' חוץ לחומה והוה משמע כו' והיינו מקרא דלא תאכלו אפי' כו' מטעם שאדם האוכלו עומד חוץ לחומה אבל לא נאסרו והיינו מקרא דלא תוכל כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דה"ל למתני גבי ק"ק שיצאו חוץ לחומה ולא ה"ל למתני ק"ק גבי מעשר והוה משמע דנאסרו ביציאתם והיינו מקרא דבשדה טרפה

לא תאכלו אבל השתא דקתני גבי מעשר ולא קתני שיצאו משמע דלא נאסרו ביציאתם דומיא דמעשר שלא נאסר ביציאה אלא שהאוכלם בחול לוקה והיינו מקרא דלא תוכל לאכול בשעריך וק"ל:

בא"ד למחיצה וחזרו דמותרין מדכתיב לא כו' הא יצאו חוץ למחיצתן מותרים כו' ואשם ה"ק קרא לא תוכל לאכול בשעריך כ"א תוך כו' עכ"ל כצ"ל ר"ל בחטאת ואשם לא איירי לא תוכל גו' כלל ביצא וחזרו אלא בלא ראו מעולם פני הבית ובהכי מתיישב נמי קושיא קמייתא דמוקי ר"ש צאנך ובקרך לחוץ לקלעים דאיירי ר"ש בלא ראו פני הבית אבל מבשדה טרפה לא תאכלו לא יליף אלא בראה פני הבית ויצא לחוץ וק"ק דאם כן מאי פריך לרבא ולילקי נמי משום ובשר בשדה טרפה כו' דאימא דרבא נמי איירי בכה"ג בעולה שלא ראתה פני הבית ויש ליישב דלפני זריקה דקאמר רבא לא משמע הכי ודו"ק:

גמ' משום וזר לא יאכל כי קודש הם ה"מ כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ולילקי משום זר לא כו' אלא בשוה פרוטה וישנו בלא אכילה ורבא כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דלענין מעילה ילפינן חטא חטא מתרומה ומועלין בנהנה שוה פרוטה וק"ל:

בד"ה ולילקי משום בשר כו' עובר ידו חוץ ובין חוץ לחומה דמ"ש מואם צלי אש וי"ל דדרשינן לאו שבכללות כו' עכ"ל כצ"ל:

דף יח:

גמרא וכל היכא דלא קרינן בהו ואכלו אותם אשר כופר בהם לא כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה כל שבקדש כו' וטמא ופסולים אחרים כו' אבל לפי' ר"י דלעיל כו' משני דלא שייריה כלל עכ"ל כצ"ל והס"ד ואח"כ מ"ה זר שאכל חטאת לפני כו' והך קושיא לפי' ר"י איתא נמי לעיל בתוס' וק"ל:

בד"ה זר שאכל חטאת לפני כו' בעלמא ולא מלקות עכ"ל הס"ד ואח"כ מ"ה וא"ל ראויין לקריאה כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ומאן תנא כו' תרוייהו להנחה מעכבת וקשה דבפרק חרש פרש"י כו' עכ"ל לא מצאתיו שם אבל בספרי איתא הכי דבעי ב' תנופות כמ"ש התוס' בפ' לולב וערבה ועיין ברא"ם פרשה כי תבא וק"ל:

בא"ד בהנחה דהנחה לא מעכבת והא דקאמר מאן כו' דאיתא להו הנחה מעכבת כו' ומקרא קמא דכתיב ולקח הכהן הטנא לא כתיב תנופה עכ"ל והס"ד וכצ"ל דע"כ ר"י לא דריש תנופה מקרא קמא דא"כ היינו ראב"י וק"ל ואח"כ מ"ה בכורים כו' מיתה וכהן מלקות כו' שמצותו בפנים בעזרה עכ"ל כצ"ל:

דף יט.

בד"ה יכול יעלה כו' דקדושה ראשונה לא בטלה לענין מעשרות עכ"ל הס"ד וכצ"ל:
בד"ה ולימא כו' שכן טעונין קריאה למצוה קודם שיאכל בכורים אבל מעשר שני אוכלים אותו בלא שום קריאה והוידוי מעשר שני בשנה כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה מה להצד כו' דמיירי בבכורים כו' ונוהגין בכל הפירות כו' עכ"ל כצ"ל:

דף יט:

גמ' ולא יאכל מן הקדש וגו' אלא טומאת עצמו מניין ת"ל לא תוכל כו' כצ"ל:
בפירש"י בד"ה יתיב רב חיננא כו' וקא מבעיא להו כצ"ל:
בד"ה משיראה פני כו' ואפקיה עכ"ל הס"ד ואח"כ מה"ד דלא קרינא כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה תרומה בעוקציה כו' שיהו שיריה ניכרין עכ"ל הס"ד ואח"כ מה"ד מעשר שני בדרומה ואותה שנה כו' או שהיא שנה שלישית כו' עכ"ל כצ"ל:
תוס' בד"ה הוא בפנים כו' שאינו מחוסר טעינה כו' כדפי' בקונטרס כאן במשאו מבחוץ א"כ קרינן כי ירחק ממילואך כו' דהגוף והמשוי בחד כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל כיון דגבי משאו מבחוץ הוה מלואו כגופו א"כ גבי משאו מבפנים וגופו מבחוץ הל"ל נמי מלואו כגופו וקרינן ביה כי ירחק ממילואך ותרצו דבכל גוונא ה"ל גופו ומשאו כחד וחשיב בתרוייהו מקצת המשאוי בפנים ודו"ק:
בד"ה מיתיבי ר' יוסי כו' דהא קא מני ליה למלקיות כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כ.

בפירש"י בד"ה לוקה א' כו' ואי הוה אמר תרומת כו' ובד"ה שנגמרה מלאכתן כו' בדילועין משיפקסו כו' עכ"ל הס"ד ובד"ה חייב על הראש כו' דההוא לאו מיתורא דקרא שמעינן ליה כולי האי וכ"ש הוא וגמגום כו' עכ"ל מהרש"ל הגיה מה שהגיה ונראה לקיים כל נוסחת פירושים שלנו ור"ל דלכך נקט תלמודא הך מילתא גבי שרט וקרחה לחייב על כל שרט ושרט וקרחה וקרחה משום דלא ילפי ליה אלא מיתורא דקרא אבל גבי פאה לחייב על כל פאה ופאה לאו מיתורא שמעינן ליה כולי האי אלא ממשמעותיה וכ"ש הוא ועוד קאמר דבקרחה ושריטה נמי לא נקט ליה אלא משום הך גמגום וחידושא דה' קרחות וה' שריטות דדחיק תלמודא לאוקמי דסכינהו לחמש כו' אבל בפאות הראש לא שייך הך חידושא דלא שייך אלא ב' פאות ואיכא לאוקמי בפשיטות בנטלן בב"א בב' ידיו ודו"ק:

תוס' בד"ה רבינא אומר כו' כשהאיש עומד בפנים כו' ולוקה כשאוכלו במקומו כו' עכ"ל דלענין ראיית פני הבית ה"ל מלואו אבל לענין אכילה שם מיקרי חוץ לחומה ולא ניחא להו לפרש כפירש"י דמיירי בהדר ארחקי' דכגון דנקט ליה בקניא הכי משמע דאכלו שם ודו"ק:

בד"ה לחייב על כל כו' והקונט' ל"ג בב"א אלא כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כ:

גמ' משום ראב"ש אמר כגריס א"ר יהודה בר חביבא פליגי כו' ואיכא דמפיק ב' שערות ומעייל כעדשה כו' והמקיף פאת ראשו כו' ת"ר פאת ראשו כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה ה"ג תנא הנוטל כו' ול"ג תניא עכ"ל כצ"ל והס"ד ועיין במהרש"ל:

תוס' בד"ה לא צריכא וכו' במקום אחד הכל אחד בלי כו' (ומשום) קרחה זא"ז כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כא.

גמ' אי לא גמיר ג"ש מספרים נמי לעולם גמיר כו' וגומות רב מלכיו כו' וגבינה רב מלכיא כו' כצ"ל:

בפירש"י בד"ה שפחות כו' באנפי נפשיה עכ"ל והס"ד ואח"כ צ"ל ד"ה גומות שמעתתא היא לענין שתי שערות דאין גומא אלא א' ויש בה שער במס' נדה פ' בא סימן עכ"ל ואח"כ מה"ד בלורי כו' כצ"ל:

בד"ה מתני' ומתניתא כו' דקאמר לאו דוקא אלא דבסימנא דרב מלכיו כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כא:

גמ' מקיים מניין ת"ל כלאים שדך לא א"ל עולא כו' המבשל גיד בחלב בי"ט כו' כצ"ל:

בפירש"י בד"ה יש חורש כו' ואלאו דכלאים קאי כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה אי לאו דקלסך כו' וכן בשביעית משום חורש מחייב ליה תנא כו' עכ"ל ולעיל במתני' פירש דשביעית נמי משום זורע חייב והיינו לפום מאי דקאמר גבי כלאים נמי משום זורע חייב דמכסי בהדי דאזיל אבל לפום מאי דקיימינן השתא דבכלאים לאו משום זורע מחייב ליה אלא משום מקיים ה"נ א"ל בשביעית לאו משום זורע הוא אלא משום חורש מיהו ק"ק דאיכא למ"ד בפ"ק דמו"ק דלא מחייב בשביעית משום חורש ודו"ק:

תוס' בד"ה אפי' לא שהה כו' ולא דמי דין זה להך כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה החורש בשור כו' ולאו דוקא והן מוקדשין כו' איכא ב' מלקות דמיירי כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כב.

בפירש"י בד"ה היינו איסור כו' דומיא דא"א ונעשית חמותו כו' והשתא קיימא ליה בשריפה א"נ כו' עכ"ל כצ"ל והד"א:

תוס' בד"ה מתקיף לה כו' תנא ושייר ואומר הר"ם כו' ואי דאיתא דאיכא תו מלקות כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה שהרי גוף א' כו' הקונט' פי' כגירסתו ור"ת פי' בע"א כו' וחד לכדר' הושעיא כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה המנהיג כו' משום דמושך השור משוי כו' דאל"כ לא ללקי דאל"כ לעולם לא כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כב:

גמ' מ"ט אי כתיב ארבעים במספר כו' למחר וליומא אוחרא כצ"ל:

בפירש"י בד"ה ורמינהו כו' אומד ראשון וקשיא בין מרישא כו' ובד"ה ובריית‍א כו' או ליומא אוחרא כו' כצ"ל:

דף כג.

גמרא שהיא מוכפלת שנאמר והפילו הא מבעי ליה לגופי' א"כ לכתוב קרא יטיהו מאי והפילו ש"מ תרתי בילקוט ובירושלמי מפורש אל תקרי והפילו אלא והכפילו:

שם מכה בידו אח' כי היכי דתיתי מרזיא גרסת ערוך וילקוט ופי' בכח:

שם אמדוהו לכשילקה קלה אין מלקין אותו לכשיצא כו' שנאמר והכהו ונקלה ולא שנקלה כבר כצ"ל וכ"ה בילקוט ע"ש:

בפירש"י בד"ה בין בראשונה כו' והיינו ראשונה הגבהה כו':

בד"ה לכשילקה קלה כו' מלקין אותו הס"ד ואח"כ מה"ד קלה תחלה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ר' יהודה אומר חסירי מדע כו' דבהא טעמא כו' כצ"ל:

בד"ה שניהם כו' במים קלה הס"ד ואח"כ מה"ד כל הנתקלקל כו' שלקה אחת ולא נפסקה בראשונה כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כג:

בפירש"י בד"ה והבאת מעשר כו' ומשני מעשר ירק ומעשר אילן כו' ובד"ה ב"ד של שמואל לעולם הד"א ובד"ה שס"ה לא כו' שלא לעבור הס"ד ואח"כ מה"ד מפי משה שית כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה והבאת מעשר כו' שעוד פי' פירוש אחר כו' וכפרוץ הדבר הס"ד כצ"ל והשאר נמחק:

דף כד.

ע"א גמ' משמוע דמים כגון ראב"ש דלא שמע כו' כצ"ל:

בפירש"י בד"ה והעמידן כו' לקבל עול מצות כו' ובד"ה בא ישעיה בן אמוץ כל כו' עכ"ל כצ"ל:

סליק מסכת מכות בס"ד :